

Dryinidae – tangwespen

De Nederlandse naam van deze kleine wespen heeft betrekking op het grijporgaan aan de voorpoten van de vrouwtjes. Eén van de klauwtjes van de voortarsen is buitensporig groot en scharniert ten opzichte van een bedoornde uitstulping van het laatste tarsleedje waardoor het geheel op een tang lijkt. Als een soort miniatuur-bidsprinkhaan gebruikt het vrouwtje deze tang om cicaden te vangen. Hoewel de gemiddelde lichaamslengte van tangwespen om en nabij de drie millimeter ligt, zijn ze na enige oefening goed met het blote oog te herkennen. Tussen kleine sluipwespen vallen ze vooral op door hun naar verhouding grote kop en slanke ledematen. Ze zijn meestal zwart of donkerbruin van kleur, maar enkele soorten hebben een witte, gele of rode tekening. Geheel geel of roodgekleurde aberraties zijn onder de vrouwtjes niet zeldzaam. De vrouwtjes van enkele genera lijken op mierenwerksters door het volledig ontbreken van vleugels en versmelting van de rugschilden. Bij andere genera ontbreken de tangen, zodat de vrouwtjes moeilijk herkend kunnen worden als behorend tot deze familie.

De uiterlijke verschillen tussen exemplaren van dezelfde soort kunnen zeer groot zijn. Niet alleen de kleurtekening is erg variabel, maar ook de sculptuur, beharing, en het postuur kunnen zo sterk uiteenlopen dat de uitersten bijna niet meer als één soort te herkennen zijn.

Taxonomie

Binnen de aculeaten nemen de Dryinidae een wat onzekere plaats in. Er zijn duidelijke relaties met andere Chrysoidea, en in ieder geval ligt een verwantschap met Embolemidae voor de hand gezien de identieke voortplantingsstrategie. Het is moeilijk om aan te geven wat de oorsprong van de familie is. Er zijn enerzijds wat oppervlakkige overeenkomsten tussen Dryinidae en Ampulicidae, maar anderzijds lijken de Aphelopinae weer sterk op de kleinste Tenthredinidae (Symphyta). Binnen de familie zijn moeilijk harde grenzen te trekken,

waardoor de huidige indeling van de subfamilies discutabel is en genera vaak van status veranderen.

Aphelopinae worden over het algemeen als de meest primitieve groep gezien, vanwege het ontbreken van tangen. Onder de oudste vondsten van dryiniden in barnsteen werden echter geen Aphelopinae aangetroffen maar Dryinidae met zeer goed ontwikkelde tangen. Grijptangen kunnen echter bij trage gastheren een overbodige luxe vormen en mogelijk zelfs een handicap op ruig behaard substraat. Vanuit die invalshoek is het denkbaar dat mutaties zonder tangen een zeker evolutionair voordeel kunnen hebben.

Reeds in de 19^e eeuw was de taxonomische indeling van Dryinidae onderwerp van discussie (SNELLEN VAN VOLLENHOVEN 1874). Het herhaaldelijk wisselen van genus veroorzaakte veel misverstanden. Olmi (1993) gaf een aanzet tot een rigoureuze vereenvoudiging van de overdaad aan nauwelijks te scheiden genera van bijvoorbeeld Gonatopodinae en Dryininae.

De Nederlandse genera kunnen naar Olmi (1993) worden verdeeld over vijf subfamilies: Aphelopinae, Bocchinae, Anteoinae, Dryininae en Gonatopodinae. Slechts twee hoofdgroepen zijn betrekkelijk goed te onderscheiden. Aan de ene kant zijn dit de Dryininae en Gonatopodinae met een 'opgeblazen' achterkop en verlengde heupringen aan de grijppoten. Aan de andere kant zijn dit de Aphelopinae, Bocchinae en Anteoinae met holle, scherp gerande achterkop en korte heupringen. Verwante soorten die niet in alle gevallen met zekerheid kunnen worden gedetermineerd, of waarvan één van de seksen nog niet is beschreven, zullen in deze atlas voorlopig als complex worden behandeld. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of de sterk verwante soorten die op dit moment erkend worden ook werkelijk taxonomisch bestaansrecht hebben.

Verspreiding

Dryinidae komen voor in alle zoogeografische regio's, en in elk werelddeel zijn ook nagenoeg alle subfamilies vertegenwoordigd. De enige uitzondering zijn de Apodryininae, met slechts vier soorten uit Zuid-Amerika en Australië. In totaal

J. de Rond

Figuur 14

Vrouwtje van *Anteon scapulare*, een soort uit de subfamilie Anteoinae, steekt een nimf van *Jassus lanio* (Linnaeus, 1761) (Cicadellidae).

